

**Briuselis, 2025 m. liepos 9 d.
(OR. en)**

11407/25

**IPCR 51
AG 106
CIVCOM 208
CSDP/PSDC 486
CYBER 210
HYBRID 92
JAI 1051
MI 517
POLMIL 202
PROCIV 95
RELEX 969
COMPET 709
INDEF 74
SAN 443**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. liepos 9 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI ES atsargų kaupimo strategija. ES materialinio pasirengimo krizėms didinimas

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 528 final.

Pridedama: COM(2025) 528 final

Briuselis, 2025 07 09
COM(2025) 528 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

ES atsargų kaupimo strategija. ES materialinio pasirengimo krizėms didinimas

IŽANGA

Ilgus dešimtmečius Europos Sąjunga buvo pakankamai aprūpinama būtiniausiomis prekėmis. Tačiau precedento neturintis pastarojo meto krizių mastas parodė, kad to nebegalima laikyti savaime suprantamu dalyku. COVID-19 pandemija atskleidė ES medicinos reikmenų, energijos, žemės ūkio maisto produktų bei ypatingos svarbos žaliavų tiekimo grandinių pažeidžiamumą. Rusijos neteisėtas agresijos karas prieš Ukrainą parodė, kad patikimas įperkamos energijos, ypatingos svarbos technologijų ir infrastruktūros prieinamumas yra strategiškai svarbus; šis karas paveikė žemės ūkio produktų tiekimą visame pasaulyje.

Šiuo metu ES susiduria su vis sudėtingesne ir prastėjančia rizikos aplinka, kuri reiškiasi per didėjančią geopolitinę įtampą, įskaitant konfliktus, stiprėjančią klimato kaitos poveikį, aplinkos būklės blogėjimą, hibridines ir kibernetines grėsmes, kylančias dėl aktyvesnės išilaužėlių aktyvistų, kibernetinių nusikaltėlių ir valstybės remiamų grupių veiklos. Be to, geopolitiniai iššūkiai dažnai persipina ir daro poveikį ES santykiams su įvairiais pasaulio regionais, įskaitant ir tada, kai tai susiję su tiekimo grandinėmis. Galimas rizikos poveikis nuolat didėja, o netiesioginiai padariniai ir poveikis laikui bėgant laipsniškai stiprėja. Galiausiai tai reiškia didesnę bendrą grėsmę apsirūpinimo būtiniausiomis atsargomis saugumui ir prieinamumui.

Atsižvelgiant į S. Niinistö pranešime pateiktas rekomendacijas, **ES pasirengimo krizėms strategijoje** ⁽¹⁾ paskelbta visos ES atsargų kaupimo strategija, pagal kurią 1) bus integruotos visos esamos sektorių atsargų kaupimo pastangos, 2) sustiprinta prieiga prie ypatingos svarbos išteklių visoje ES ir 3) centralizuoti ES lygmens rezervai derinami su valstybių narių įnašais, remiamais viešojo ir privataus sektorių partnerystės, siekiant užtikrinti veiksmingumą, išplečiamumą ir ekonominį efektyvumą.

Šioje ES atsargų kaupimo strategijoje laikomasi **visapusiško požiūrio į atsargų kaupimą ir aptariamas visas jo ciklas** – pradedant prognozėmis ir baigiant tiekimo grandinių stebėseną, tiekimo saugumo stiprinimo priemonėmis, atsargų kaupimo valdymu ir jų naudojimu. Ji taikoma **būtiniausioms prekėms** ⁽²⁾, kurios šiuo tikslu suprantamos kaip bet koks fizinis objektas, būtinas gyvybiškai svarbioms visuomenės funkcijoms ⁽³⁾ užtikrinti. ES atsargų kaupimo strategija bus skatinami koordinuoti viešieji bei privatieji ypatingos svarbos išteklių rezervai ir užtikrinamas jų prieinamumas visokiomis aplinkybėmis.

Strategijoje bus vadovaujamasi **pagrindiniais solidarumo, skaidrumo, atskaitomybės ir lygiateisių galimybių naudotis ištekliais** visoje ES **principais**, kurie yra labai svarbūs siekiant užtikrinti visų piliečių lygybę, ypač sudėtingomis aplinkybėmis. Vadovaujantis lygybės

⁽¹⁾ JOIN (2025) 130 *final* – Europos pasirengimo krizėms strategija.

⁽²⁾ Šioje strategijoje „prekės“ apima pirmines ir antrines medžiagas, prekes, gamtos išteklius, produktus, įrangą ir kt. Ši sąvoka vartojama plačiąja prasme, nepažeidžiant apibrėžčių ir konkrečių terminų, vartojamų sektorių sistemose.

⁽³⁾ Gyvybiškai svarbios visuomenės funkcijos – tai pagrindinės sistemos ir struktūros, kurios suteikia galimybę visuomenei veikti, bet kokiomis aplinkybėmis apsaugant mūsų visuomenę, ekonomiką, kultūrą ir demokratines institucijas. Šios funkcijos visų pirma apima ES gyventojų saugumą, įskaitant apsaugą nuo gaivalinių nelaimių, valdžios tęstinumą ir sprendimų priėmimą, demokratinius procesus, socialinę sanglaudą ir ekonominį stabilumą bei vidaus ir išorės saugumą. Jos sudaro stabilios ir saugios visuomenės pagrindą.

sąjungos sistema⁽⁴⁾, įgyvendinant strategiją bus atsižvelgiama į konkrečius įvairių grupių poreikius, be kita ko, susijusius su lytimi, negalia, amžiumi ir rasine ar etnine kilme.

Remiantis ES pasirengimo krizėms strategija, Atsargų kaupimo strategija atspindi perėjimą nuo reaktyvaus, sektoriaus krizių valdymo požiūrio prie **proaktyvaus, lankstaus ir geriau integruoto požiūrio į pasirengimą**.

Kodėl mums reikia ES atsargų kaupimo strategijos?

Pastaruoju metu **visos ES valstybės narės susiduria su panašiais iššūkiais**. Kolektyvinio pasirengimo srityje ES lygmeniu galima pasinaudoti sinergijos galimybėmis, dalijantis patirtimi ir kartu ieškant būdų, kaip geriausia įtraukiai užtikrinti, kad valdžios institucijos, įmonės ir visuomenė galėtų laiku gauti būtiniausių prekių. Todėl, siekiant papildyti ir paremti valstybių narių pastangas, būtina taikyti ES masto požiūrį.

Atsargų kaupimas yra vienas esminių ES pasirengimo krizėms aspektų ir neatsiejama bendro atgrasymo ir pasirengimo konfliktų atvejams dalis. Krizės ir grėsmės gali neapsiriboti viena valstybe nare, todėl tinkamas pasirengimas ES lygmeniu tampa dar svarbesnis. Bendrojoje rinkoje, pasižyminčioje labai integruotomis vertės ir tiekimo grandinėmis, ypatingos svarbos medžiagų ar technologijų prieinamumo sutrikimai turi būti šalinami reaguojant ES lygmeniu.

Pastaraisiais metais priimta keletas atitinkamų ES iniciatyvų, strategijų ir teisės aktų⁽⁵⁾, kuriais siekiama didinti strateginį savarankiškumą, vidaus ir ekonominį saugumą, konkurencingumą, gynybą ir atsparumą bei spręsti tiekimo grandinės pažeidžiamumo ir priklausomybės klausimus. Tarp šių iniciatyvų yra priemonių, kuriomis konkrečiai siekiama pagerinti galimybes įsigyti būtiniausių prekių, pavyzdžiui, reikalaujama, kad valstybės narės turėtų naftos atsargų; užtikrinti paklausos telkimą ir bendrą dujų pirkimą; priimti priemones, kuriomis siekiama didinti ypatingos svarbos žaliavų prieinamumą, jų apdorojimą ir perdirbimą; bendrai pirkti vakcinas nuo COVID-19 arba kaupti ES strateginį rezervą „rescEU“ (žr. 1 priedą, kuriame apžvelgiamos atitinkamos ES teisinės ir politinės sistemos).

Tačiau bendras požiūris tebėra fragmentiškas, o patirtis atskleidė keletą reikšmingų, glaudžiai tarpusavyje susijusių ES sistemos trūkumų.

1. **Ribotas bendras sutarimas dėl to, kokių būtiniausių prekių reikia pasirengimui krizėms, atsižvelgiant į sparčiai besikeičiančią rizikos aplinką.** Tai trukdo tarpsektoriniam ir tarpvalstybiniam bendradarbiavimui. Suprasdamos, kokios prekės yra būtiniausios siekiant įveikti galimas krizes, vyriausybės ir įmonės gali priimti informaciją pagrįstus ir suderintus sprendimus, kaip geriausiai pasirengti galimam stygiui.
2. **Ribotas dalijimasis informacija ir veiksmų koordinavimas tarp ES ir valstybių narių, taip pat tarp civilinio ir karinio sektorių.** Todėl nėra tinkamos ES valstybių narių pastangų kaupti atsargas apžvalgos, o tai savo ruožtu lemia tai, kad turimi ištekliai,

⁽⁴⁾ Lygybės sąjungos strategijomis skatinamas vienodas sveikatos priežiūros prieinamumas visiems.

⁽⁵⁾ Pavyzdžiui, „ProtectEU“ – Europos vidaus saugumo strategija, Europos ekonominio saugumo strategija, Baltoji knyga dėl Europos gynybos parengties 2030 m., ES konkurencingumo kelrodis, Europos hidrologinio atsparumo strategija, Žiedinės ekonomikos veiksmų planas, Vidaus rinkos veikimo užtikrinimo ekstremaliomis sąlygomis ir atsparumo didinimo aktas (IMERA), Ypatingos svarbos žaliavų aktas, Sąjungos civilinės saugos mechanizmas (SCSM), Naftos atsargų direktyva (šiuo metu peržiūrima), ES dujų laikymo reglamentas, būsimas Ypatingos svarbos vaistų aktas ir Medicininių atsako priemonių strategija.

pajėgumai ir ekspertinės žinios naudojami neoptimaliai. Be to, visoje ES vis dar egzistuojančios administracinės, struktūrinės ir logistinės kliūtys gali apsunkinti tarpvalstybinį naudojimą, transportavimą ir prieigą krizių atvejais.

3. **Nepakankamai išnaudojamos bendradarbiavimo su privačiuoju sektoriumi galimybės įvairiuose sektoriuose ir tarpvalstybiniu mastu.** Privatusis sektorius turi daug atsargų valdymo, logistikos ir naudojimo patirties. Galima skatinti glaudesnę struktūrinę viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą kaupiant atsargas ekstremaliosioms situacijoms, dalytis geriausios praktikos pavyzdžiais ir semtis patirties, įgytos įvairiuose sektoriuose ir tarpvalstybiniu mastu.
4. **Esamos nacionalinės ar sektorių sistemos, kuriose nepakankamai atsižvelgiama į vaidmenį, kurį išorės veiksmai ir bendradarbiavimo priemonės gali atlikti stiprinant nacionalinį ir ES materialinį pasirengimą,** pavyzdžiui, tiekimo grandinės saugumo srityje. Partnerystė su ES nepriklausančiomis šalimis ir tarptautinėmis organizacijomis gali prisidėti prie abipusio atsparumo didinimo ir apsirūpinimo būtiniausiomis prekėmis užtikrinimo.

Norint užtikrinti ES pasirengimą, labai svarbu spręsti problemą, kad **visi atitinkami suinteresuotieji subjektai neatlieka išsamios, bendros įvairių sektorių ir tarpvalstybinės analizės**, ir derinti pastangas, kad būtų galima greitai ir veiksmingai pasirengti ir reaguoti. Todėl šioje strategijoje laikomasi **tarpsektorinio ir tarpvalstybinio** požiūrio, pagal kurį ES gali suteikti didžiausią pridėtinę vertę.

Bendras šios strategijos tikslas – **pagerinti galimybes** bet kokiomis aplinkybėmis **gauti būtiniausių prekių**. Tai pagerins atsargų kaupimo sistemų **sąveikumą** tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu visame atsargų kaupimo cikle – pradedant atsargų planavimu, pirkimu, valdymu ir baigiant jų naudojimu. Šia strategija užtikrinamas **materialinis pasirengimas**, t. y. su būtiniausiomis prekėmis susijusi parengtis, jų prieinamumas ir galimybė jų gauti veiksmingai reaguojant į krizes ir konfliktus. Kartu ja taip pat remiamas **ES strateginis savarankiškumas** mažinant priklausomybę ir pažeidžiamumą ir didinant būtiniausių prekių gamybą ES.

ES atsargų kaupimo strategijos kūrimas

Ši strategija grindžiama esamomis ES sektorių sistemomis ir atitinka toliau išdėstytus ES pasirengimo krizėms strategijos principus.

- **Visus pavojus apimantis požiūris**, aprėpiantis visą gamtinių ir žmogaus sukeltų pavojų ir grėsmių materialiniam pasirengimui spektrą. Juo siekiama visapusiškai išnagrinėti padidėjusią riziką ir grėsmes tiekimo saugumui, be kita ko, konflikto atveju, ir rizikos veiksnių sąveiką bei jų pakopinį poveikį.
- **Veiksmų visais valdžios lygmenimis požiūriu**, pagal kurį suburiami visi susiję subjektai visais valdymo lygmenimis (vietos, regionų, nacionaliniu ir ES), skatinamas bendradarbiavimas, politikos suderinamumas ir dalijimasis ištekliais. Tai apima veiksmingą civilinių ir gynybos institucijų bendradarbiavimą ir nuoseklų vidaus ir išorės aspektų integravimą.
- **Visos visuomenės požiūris**, kuriuo skatinama įtraukti materialinio pasirengimo kultūra, įtraukiant visus su tiekimo saugumu susijusius subjektus, visų pirma privatųjį sektorių. Tai taip pat reiškia, kad reikia padėti piliečiams rūpintis savo pačių atsparumu ir turėti išteklių,

kurių pakaktų ne mažiau kaip 72 valandoms, atsižvelgiant į konkrečius jų poreikius, kaip pabrėžta ES pasirengimo krizėms strategijoje.

Remiantis pirmiau pateiktomis išvadomis, strategijoje nustatytos septynios pagrindinės ES veiksmų sritys:

1. veiksmų koordinavimo tarp valstybių narių ir su ES gerinimas;
2. prognozavimas, numatymas ir strateginis planavimas;
3. spragų užpildymas kaupiant ES strategines atsargas;
4. patikimos ir sąveikios transporto ir logistikos infrastruktūros gerinimas;
5. civilinio ir karinio bendradarbiavimo stiprinimas;
6. viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo skatinimas;
7. bendradarbiavimo išorės veiksmų ir tarptautinės partnerystės srityse skatinimas.

Strategijoje daugiausia dėmesio skiriama tarpsektoriniams uždaviniams, kartu siekiant visapusiško papildomumo su konkrečių sektorių veiksmomis ⁽⁶⁾. Ši strategija bus įgyvendinama glaudžiai konsultuojantis su valstybėmis narėmis ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, visapusiškai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, nacionalinę kompetenciją ir valstybių narių specifiškumą.

1. VEIKSMŲ KOORDINAVIMO TARP VALSTYBIŲ NARIŲ IR SU ES GERINIMAS

Kiekviena valstybė narė yra atsakinga už savo materialinį pasirengimą. Tačiau didelių, ilgalaikių, sudėtingų ir tarpvalstybinių krizių atveju labai svarbu koordinuoti nacionalines priemones, kad būtų užtikrintas nuolatinis būtiniausių prekių tiekimas ir gyvybiškai svarbių visuomenės funkcijų tęstinumas. Veiksmų koordinavimas ne tik **skatina solidarumą, bet ir užkerta kelią bendrosios rinkos sutrikdymui**. Jei veiksmai nebus koordinuojami, valstybės narės galėtų konkuruoti dėl prekių, gamybos pajėgumų, sandėliavimo ir naudojimo pajėgumų ir sutrikdyti gerai veikiančias rinkas, o tai gali lemti nereikalingą dubliavimąsi, išlaidas ir neveiksmingą reagavimą į krizes, taip pat dar labiau apkrauti ir taip trapias tiekimo grandines.

Pirmiausia reikia stiprinti **tarpusavio pasitikėjimą ir supratimą**, atsižvelgiant į nacionalinio saugumo problemas. ES toliau plėtos **saugias informacijos mainų priemones** ⁽⁷⁾, kad valstybės narės, Komisija, atitinkamos ES agentūros ir suinteresuotieji subjektai galėtų kaupti informaciją apie tiekimo grandines, atsargų kaupimo susitarimus ir naudojimo planus. Šios priemonės turi būti gerai apsaugotos ir atitikti ES saugumo reikalavimus. Informacijos mainai, taip pat ir su Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (NATO), kai tai aktualu, turėtų sustiprinti sąveikumą ir taip padidinti bendro reagavimo į krizes veiksmingumą.

⁽⁶⁾ Pavyzdžiui, naująją Medicininių atsako priemonių strategiją ir jos ES strateginiu medicininių atsako priemonių atsargų kaupimo planu (COM(2025) 529 *final*).

⁽⁷⁾ Esamos sektorių keitimosi informacija sistemos apima, pavyzdžiui, Europos bendrijos skubaus keitimosi radiologine informacija sistemą (ECURIE), skirtą naudoti kilus radiologiniam pavojui arba įvykus branduolinei avarijai; ankstyvojo įspėjimo ir reagavimo sistemą (AIRS), skirtą kilus biologinėms, cheminėms ir nežinomoms didelėms tarpvalstybinėms grėsmėms sveikatai (remiantis Reglamentu 2022/2372); Bendra ekstremalių situacijų ryšių ir informacijos sistema (CECIS) (pagal Sprendimą 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo).

Be to, **didinant** sandėliuojamų prekių, susitarimų ir naudojimo planų **sinergiją ir sąveikumą** visoje ES, padidės veiksmingumas. **Veiksmų koordinavimas turėtų būti gerinamas keliuose atsargų kaupimo ciklo etapuose** – planuojant, perkant, valdant ir naudojant atsargas. Tai taip pat turėtų apimti geresnį bendradarbiavimą nustatant ypatingos svarbos tiekimo grandinės priklausomybę, derinant įvairinimo planus ir bendradarbiavimą su muitinėmis, kad būtų palengvintas būtiniausių prekių įvežimas į ES arba užtikrintas galimų eksporto apribojimų taikymas. Bendrais ir centralizuotais viešaisiais pirkimais ⁽⁸⁾ galima veiksmingai optimizuoti valstybių narių išteklių įsigijimą ir bendradarbiavimą, susijusį su būtiniausiomis prekėmis, ir juos reikėtų toliau tobulinti. Bendradarbiavimas kuriant saugias ir strategines būtiniausių prekių laikymo vietas visoje ES, atsižvelgiant į regioninius poreikius, padidins bendrą atsparumą ir veiksmingumą. Galima dalytis gera praktika ir patirtimi, susijusiomis su atsargų valdymu, stebėjimu tikroju laiku, būklės stebėseną, įspėjimais apie galiojimo laiko pabaigą, atsargų rotaciją, laikymo trukmę ir atliekų tvarkymą.

Geri sektorių iniciatyvų, kuriomis koordinuojami ir **stiprinami valstybių narių atsargų kaupimo metodai**, pavyzdžiai yra žemės ūkio maisto produktų, pagrindinių žemės ūkio išteklių ir medicininių atsako priemonių mechanizmai. Įgyvendinant veiksmų planą, kuriuo siekiama nutraukti energijos importą iš Rusijos, taip pat galima apsvarstyti galimybę valstybėms narėms kaupti daugiau branduolinio kuro atsargų. Žemės ūkio maisto produktų sektoriuje Europos pasirengimo apsirūpinimo maistu krizėms ir reagavimo į jas mechanizmas (EFSCM) sustiprintas ir pradėtas taikyti, kad valstybės narės, suinteresuotieji subjektai ir ES institucijos patikimiau keistųsi informacija, didėtų skaidrumas ir solidarumas kaupiant atsargas ⁽⁹⁾, koordinuojant veiksmus su bendro žemės ūkio rinkų organizavimo (BRO) priemonėmis. Vadovaujantis švarios pramonės kursu, paklausos telkimo ir bendro žaliavų pirkimo platformos kūrimas yra pirmas žingsnis steigiant ES ypatingos svarbos žaliavų centrą, kuris turėtų padėti bendrai pirkti žaliavas, koordinuoti strategines atsargas, prižiūrėti tiekimo grandinės stebėseną ir skatinti investicijas. Reikėtų užtikrinti tarpsektorinį mokymąsi ir veiksmų koordinavimą.

Remiantis Europos civilinės saugos rezervo modeliu pagal Sąjungos civilinės saugos mechanizmą (SCSM), reikėtų išnagrinėti galimybes sukurti keitimosi informacija sistemą, kuria naudodamosi valstybės narės galėtų pranešti ES apie visas **būtiniausias prekes, kurias krizių metu galima savanoriškai perduoti kitai valstybei narei**. Tai galėtų apimti Komisijos vykdomą transporto ir naudojimo išlaidų koordinavimą pagal SCSM. Galiausiai, labai svarbu nustatyti bendruosius kriterijus, pagal kuriuos atsargos būtų koordinuotai naudojamos ekstremaliųjų situacijų metu.

Pagrindiniai veiksmai:

- Komisija su valstybėmis narėmis sukurs **ES atsargų kaupimo tinklą**. Šis tinklas bus diskusijų forumas ir atliks patariamąjį vaidmenį. Nedarant poveikio Tarybos vaidmeniui šiuo klausimu, šis tinklas turėtų aptarti geriausios praktikos pavyzdžius, susijusius su prognozavimu, numatymu, strateginiu planavimu ir išlaidų efektyvumo vertinimais, taip pat parengti dinamiškus, reguliariai atnaujinamus nebaigtinius būtiniausių prekių sąrašus, pritaikytus įvairiems

⁽⁸⁾ Geri naujų paklausos telkimo ir bendro pirkimo iniciatyvų pavyzdžiai: mechanizmas „AggregateEU“, būsimi vandenilio mechanizmai ir ES ypatingos svarbos žaliavų centras. Nuo 2014 m. bendrai perkamos medicininės atsako priemonės.

⁽⁹⁾ Laikantis ES maisto saugos reikalavimų ir konkurencijos teisės.

krizių atvejams ir regionams, atsižvelgiant į esamus sektorių sąrašus ⁽¹⁰⁾. Tinklas turėtų parengti rekomendacijas tokiais klausimais, kaip kiekių reikalavimai, susijusios priežiūros sistemos ir minimaliųjų reikalavimų koordinavimas;

- šiame naujajame ES atsargų kaupimo tinkle Komisija didins **atsargų ir atsargų kaupimo priemonių sąveikumą, skatins keitimąsi gerąja praktika** ir bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad būtų nustatyti ES masto **tarpsektoriniai kriterijai ir procedūros**, taikomi atsargų kaupimo ciklo veiklos elementams;
- atsižvelgdama į esamas sektorių sistemas, Komisija, remdamasi Reagavimo į nelaimės koordinavimo centro pajėgumais, išnagrinės galimybę sukurti **platformą**, kurioje ES ir valstybės narės **keistųsi saugiais ir išsamiais duomenimis** apie ekstremaliosioms situacijoms skirtas atsargas;
- Komisija toliau **skatins centralizuotus ir (arba) bendrus** įvairių sektorių **viešųjų pirkimų mechanizmus**, remdamasi tokiais modeliais kaip susitarimas dėl medicininių atsako priemonių viešųjų pirkimų arba su krizėmis susijusių prekių viešieji pirkimai pagal Vidaus rinkos veikimo užtikrinimo ekstremaliomis sąlygomis ir atsparumo didinimo aktą (IMERA), „rescEU“ arba paklausos telkimo ir bendro žaliavų pirkimo platforma, kad būtų optimizuotas išteklių įsigijimas. Be to, ji peržiūrės viešųjų pirkimų sistemą, kaip paskelbta ES pasirengimo krizėms strategijoje.

2. PROGNOZAVIMAS, NUMATYMAS IR STRATEGINIS PLANAVIMAS

Prognozavimas ir numatymas, savalaikis grėsmių (ir galimybių kaupti atsargas) nustatymas yra labai svarbūs norint veiksmingai planuoti būtiniausių prekių tiekimą ir jų atsargų kaupimo reikalavimus. Be to, reikia strateginio planavimo, kad būtų galima nustatyti tinkamiausias, laiko atžvilgiu tinkamiausias ir ekonomiškai efektyviausias priemones, užtikrinančias, kad krizių ar konfliktų metu būtų galima įsigyti būtiniausių prekių ir jos būtų paruoštos. ES teisinės sistemos šiuo atžvilgiu tebėra fragmentiškos ⁽¹¹⁾, o valstybių narių praktika skiriasi. Kai kuriose srityse, pavyzdžiui, povandeninių kabelių ir sausumos energetikos tinklo saugumo, kosmoso, gynybos, žemės ūkio maisto produktų ir pagrindinių žemės ūkio išteklių, sveikatos priežiūros ir cheminių medžiagų, skirtų vandeniui valyti, srityse, turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl ES lygmens susitarimų dėl tiekimo ir atsparumo užtikrinimo trūkumo.

Įgyvendindama ES pasirengimo krizėms strategiją, ES atliks **išsamų rizikos ir grėsmių vertinimą**. Jame bus pateikta gilesnių įžvalgų apie krizių ir konfliktų atvejus ir jis padidins informuotumą apie tarpsektorinę ir tarpvalstybinę riziką gyvybiškai svarbioms visuomenės funkcijoms. Tai turėtų padėti **valstybėms narėms keistis informacija apie rizikos**

⁽¹⁰⁾ Arba remtis sąrašais, kurie gali būti sudaromi pagal atitinkamus mechanizmus, pavyzdžiui, Vidaus rinkos veikimo užtikrinimo ekstremaliomis sąlygomis ir atsparumo didinimo aktą, ir juos papildyti.

⁽¹¹⁾ Kai kurios esamos arba siūlomos ES teisinės sistemos apima priemones, kuriomis siekiama užtikrinti konkrečių būtiniausių prekių, pavyzdžiui, dujų ir naftos, medicininių atsako priemonių, ypatingos svarbos vaistų, žaliavų, civilinės saugos pajėgumų, puslaidininkių, gyvūnų vakcinų ir eurų banknotų, prieinamumą. Tačiau šių priemonių taikymo sritis dažnai yra ribota. IMERA yra platesnio pobūdžio ir pagal ją galima identifikuoti su krizėmis susijusias prekes aktyvavus budrumo arba ekstremaliosios situacijos režimus.

vertinimus, planavimą, būtiniausių prekių bei tiekimo galimybių trūkumų nustatymą ir galiausiai palengvinti bendrą kritinių poreikių supratimą. Dabartiniai gerosios praktikos pavyzdžiai šioje srityje – pagal IMERA įsteigta valdyba ir Europos pasirengimo apsirūpinimo maistu krizėms ir reagavimo į jas mechanizmas (EFSCM).

Be to, ES lygmeniu reikėtų sujungti ir reguliariai atnaujinti esamų **rizikos ir grėsmių vertinimų** ⁽¹²⁾ ir **tiekimo grandinės stebėsenos** sistemų ⁽¹³⁾ įžvalgas, įtraukiant ilgalaikio tiekimo saugumo raidos prognozavimo tyrimus ⁽¹⁴⁾. Tikroju laiku veikiančios automatizuotos stebėsenos sistemos, kurios prireikus gali būti grindžiamos dirbtiniu intelektu, galėtų veiksmingiau numatyti ir stebėti rinkos sutrikimus ⁽¹⁵⁾. Geriau koordinuojant įvairias priemones **pagerės tarpsektorinis ir tarpvalstybinis informuotumas apie riziką ir būtiniausių prekių trūkumą** ir bus užkirstas kelias pastangų dubliavimuisi.

Šis geresnis koordinavimas apima ir **ES solidarumo** principo įtraukimą į **planavimo schemas**, pavyzdžiui, vienos valstybės narės paramą kitai arba iš ES strateginių atsargų, siekiant išvengti tiekimo trūkumo ar tiekimo grandinės sutrikimų, dėl kurio patiriama didelių išlaidų ir sunkių padarinių, arba juos įveikti, taip pat palengvinti galimą atsargų perkėlimą iš vienos ES šalies į kitą.

Valstybės narės turėtų aptarti **tikslinę atsargų apimtį** (remdamosi pirmiau aprašytais rizikos vertinimais, kad nustatytų pagrindines sritis) ir **atitinkamus mažiausius atsargų lygius** konkrečiomis aplinkybėmis įvairiuose sektoriuose, be kita ko, siekiant išvengti atliekų pertekliaus. Taikant bendrą požiūrį į būtiniausių prekių kiekio ir poreikių nustatymą, visoje ES bus užtikrintas panašus materialinio pasirengimo lygis, sustiprintas bendras pasirengimas ir

⁽¹²⁾ Privalomi periodiniai rizikos vertinimai: Direktyva dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo (ES) 2022/2557, Geriamojo vandens direktyva (ES) 2020/2184; grėsmių padėties ataskaitos: ([ENISA](#)) metinė kibernetinių grėsmių padėtis ir kas dvejus metus rengiamos kibernetinio saugumo būklės ataskaitos; ypatingos svarbos vaistų tiekimo grandinės pažeidžiamumo vertinimas Komisijos pasiūlyme peržiūrėti farmacijos srities teisės aktą (COM(2023) 193 *final*); tiksliniai tiekimo grandinės pažeidžiamumo tyrimai: [Tiekimo grandinės pažeidžiamumo vertinimas, susijęs su pirmąja ypatingos svarbos vaistų dalimi](#), HERA, 2024 m.; [Rizika ir pažeidžiamumas ES maisto tiekimo grandinėje](#), JRC, 2023 m.; reguliarių vertinimų ir analizės platformos: [ES ypatingos svarbos technologijų stebėsenos centras](#); *ad hoc* paklausos ir pasiūlos rinkos tyrimai: [ES vertybinių popierių rinkos tyrimas](#), 2022 m.; kiti svarbūs rizikos vertinimai: [Europos klimato rizikos vertinimas](#), Europos aplinkos agentūra, 2024 m.; [Ištin svarbių technologijų sričių rizikos vertinimai](#) pagal ES ekonominio saugumo strategiją.

⁽¹³⁾ Tokios stebėsenos pavyzdžiai yra [SCAN tiekimo grandinės įspėjamųjų pranešimų sistema](#), kuri yra beveik tikrojo laiko stebėsenos priemonė, naudojama pagrindinėms žaliavoms žaliųjų technologijų ir tam tikrų puslaidininkių tiekimo grandinėse; [ES maisto tiekimo ir saugumo rodiklių suvestinės](#); žalios naftos ir (arba) naftos produktų atsargų pagal ES naftos atsargų direktyvą santrauka; [Euratomo tiekimo agentūros](#) vykdoma didelės koncentracijos mažai įsodrinto urano ir medicininių radioaktyviųjų izotopų stebėseną; [Europos vaistų stygiaus stebėsenos platforma](#) dėl žmonėms skirtų vaistų prieinamumo, pasiūlos ir paklausos tam tikromis aplinkybėmis; [ES muitinės priežiūros sistema](#), kuria stebimas prekių įvežimas į ES ir išvežimas iš jos bei apsaugoma nuo sukčiavimo ir neteisėtos prekybos būtiniausiomis prekėmis.

⁽¹⁴⁾ prognozavimo tyrimą „[ES strateginių technologijų ir sektorių tiekimo grandinės analizė ir medžiagų paklausos prognozė strateginėse technologijose ir sektoriuose ES](#)“, Europos Komisija, 2023 m.

⁽¹⁵⁾ Pasiūlymas dėl [ES muitinės reformos](#), visų pirma dėl ES muitinės duomenų centro, yra aktualus, nes juo siekiama pagerinti rizikos valdymą dalijantis duomenimis tikroju laiku ir juos analizuojant visose valstybėse narėse, kad būtų užtikrinta geresnė apsauga nuo sukčiavimo ir neteisėtos prekybos, taip pat būtų renkama ir analizuojama atitinkama informacija apie būtiniausias prekes.

atsparumas, solidarumas ir veiksmingas bendradarbiavimas bei išvengta įprasto vidaus rinkos veikimo ir tvarumo iškraipymo.

Kadangi atsargų kaupimas brangiai kainuoja ir gali sukelti rinkos disbalansą, valstybės narės ir ES per savo planavimo procesą **turėtų įvertinti įvairius būdus, kaip užtikrinti būtiniausių prekių prieinamumą**, ir įvertinti atitinkamą atsargų kaupimo metodiką. Tai turėtų apimti: galimą rizikos poveikį gyvybiškai svarbiai visuomenės funkcijai; atsako laiko svarbą; priemonių dubliavimąsi ir perteklių. Be to, didėjant geopolitinei įtampai, reikia atsižvelgti į rinkos nepakankamumą, turimus gamybos ir perdirstimo pajėgumus ir ES priklausomybę nuo kitų šalių.

Atsargų kaupimo ar kitos materialinio pasirengimo priemonės turėtų būti parengtos taip, kad būtų kuo mažiau iškraipoma rinka ir išvengta neigiamo įprastos pasiūlos ir paklausos dinamikos poveikio. Yra keletas būdų, kaip padidinti tiekimo grandinių lankstumą ir atsparumą, pavyzdžiui, mokytis iš valstybių narių ir ES nepriklausančių šalių gerosios praktikos, investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas, didinti ES ir jos valstybių narių savarankiškumą, didinti medžiagų, dėl kurių gresia pavojus, efektyvumą ir žiedžiškumą bei ieškoti alternatyvų. Taip pat reikėtų apsvarstyti galimybę sudaryti susitarimus su privačiuoju sektoriumi ⁽¹⁶⁾ dėl būtiniausių prekių tiekimo skubos tvarka ekstremaliųjų situacijų atveju.

Pagrindiniai veiksmai:

- Komisija **sudarys sektorių tiekimo grandinės stebėsenos mechanizmų sąrašą** ir įtrauks **tiekimo saugumo rizikos ir tiekimo grandinės pažeidžiamumo vertinimus** į numatomą išsamų ES rizikos ir grėsmių vertinimą (pagrindinis veiksmas pagal ES pasirengimo krizėms strategiją). Būsimas ES krizių koordinavimo centras numatys ir stebės su tarpsektorinėmis krizėmis susijusias grėsmes.

3. STYGIAUS PANAIKINIMAS KAUPIANT ES STRATEGINES ATSARGAS

COVID-19 pandemija parodė, kad nacionalinės sistemos, net jei jos tinkamai koordinuojamos, gali greitai tapti nepajėgios aprūpinti būtiniausiomis prekėmis. Reikėjo imtis papildomų ES lygmens veiksmų, kad visose valstybėse narėse, įskaitant atokiausius regionus, būtų pašalintas plačiai paplitęs ir vienalaikis stygius. Tikėtina, kad panašių sudėtingų krizių, kai visos šalys vienu metu susiduria su tuo pačiu stygiumi, ateityje pasitaikys vis dažniau; todėl reikia toliau **plėtoti strateginių atsargų kaupimą ES lygmeniu**. Iki šiol ES lygmeniu buvo laikomasi sektorinio ir riboto požiūrio.

Pavyzdžiui, SCSM pagal iniciatyvą „rescEU“ išlaikomi strateginiai ES lygmens rezervai, skirti sparčiai naudoti kilus ekstremaliosioms situacijoms, įskaitant reagavimą į nelaimes ir medicininės atsako priemones. Europos humanitarinio reagavimo pajėgumai „ReliefEU“ kaupia humanitarinės pagalbos atsargas visame pasaulyje. Kalbant apie gyvūnų sveikatą, Komisija turi skubios pagalbos antigenų ir vakcinų, skirtų tarpvalstybinėms ligoms, bankus.

⁽¹⁶⁾ Taip pat žr. 6 skyrių „Viešojo ir privatačio sektorių bendradarbiavimo skatinimas“.

Europos jūrų saugumo agentūra turi budinčių laivų naftos išsiliejimams likviduoti. Europos centrinis bankas valdo strateginį banknotų rezervą. Kiti ES masto atsargų kaupimo pavyzdžiai energetikos srityje yra veiksmų gairės „REPowerEU“, kuriose numatytas koordinuotas, saugus ir laipsniškas Rusijos dujų, naftos ir branduolinės energijos importo atsisakymas, taip pat pagrindinių komponentų atsargų kaupimas, siekiant užtikrinti greitą atsigavimą po energijos perdavimo ir skirstymo sutrikimų.

Iš šių ES lygmens atsargų kaupimo mechanizmų „**rescEU**“ yra vienas didžiausių tarpsektorinių ir universaliausių mechanizmų. Jis yra ES susitarimų dėl atsargų kaupimo ekstremaliosioms situacijoms pagrindas, nes ES lygmens atsargų kaupimo susitarimai taikomi tik tam tikruose sektoriuose.

Ateityje ES turėtų **išlaikyti ir didinti ES strateginius rezervus**, remdamasi „rescEU“ modeliu (daugiau informacijos apie esamo „rescEU“ rezervo konsolidavimą ir galimus ateities planus pateikta 2 priede). Komisija įvertins, ar tikslinga išplėsti strateginius rezervus įtraukiant kitų rūšių pajėgumus, kurių trūksta.

Ši analizė turėtų būti derinama su kitomis **analizėmis ir stygiaus nustatymu sektoriuose, kurie tradiciškai nėra susiję su civiline sauga**, pavyzdžiui, nurodytais neseniai priimtoje Europos hidrologinio atsparumo strategijoje ir ES kabelių saugumo veiksmų plane. Pavyzdžiui, kabelių remonto funkciniai moduliai galėtų būti įtraukti į ES atsargų kaupimo strategiją, kad būtų užtikrintas greitas paslaugų atkūrimas po energijos tiekimo ar optinių kabelių sutrikimų. Tam tikrų prekių, pvz., retųjų žemių elementų ir nuolatinių magnetų, ekstremaliosioms situacijoms skirtos atsargos taip pat gali būti rezervas, kol sutrikusios tiekimo grandinės prisitaikys prie naujų aplinkybių.

Taip pat bus svarstomas **glaudesnis viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimas** ir novatoriškesni sprendimai, pavyzdžiui, virtualios atsargos ir pardavėjų atsargos. Pavyzdžiui, 2026 m. Komisija įsteigs **ES ypatingos svarbos žaliavų centrą**, kuris, bendradarbiaudamas su valstybėmis narėmis, suinteresuotųjų įmonių vardu bendrai pirs žaliavas. Tiekimo grandinės stebėseną ir strateginių atsargų koordinavimą pažymėti kaip galimos papildomos užduotys ⁽¹⁷⁾.

Be to, Komisija ir toliau užtikrins, kad būtų taikoma **veiksminga atsargų kaupimo valdymo praktika**, specialiai pritaikyta rezervo tipui ir pobūdžiui. Veiksminga atsargų kaupimo valdymo praktika yra susijusi ne tik su pažangių technologijų ar sistemų diegimu, bet ir su kvalifikuotų specialistų, kurie kurtų ir valdytų atsargas, visų pirma reaguodami į gaivalines nelaimes ir ekstremalias situacijas, turėjimu. Viena iš pagrindinių nuolatinio tobulėjimo ir efektyvumo užtikrinimo sudedamųjų dalių yra geresnių sąlygų darbuotojams mokytis ir kelti kvalifikaciją šioje srityje sudarymas.

Veiksmingas atsargų valdymas taip pat apima prekių rotacijos ir papildymo bei dovanotų daiktų, kurių galiojimo laikas artėja prie pabaigos, panaudojimo praktiką. Taip pat reikia

⁽¹⁷⁾ [Švarios pramonės kursas](#). Bendros konkurencingumo ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo veiksmų gairės, COM(2025) 85 *final*. Visi tokie bendri pirkimai bus vykdomi laikantis ES konkurencijos taisyklių.

įvertinti galimybę krizės metu kaupti virtualias atsargas ir sudaryti susitarimus su privačiojo sektoriaus subjektais dėl konkrečių prekių tiekimo. Šiuo klausimu Komisija taip pat svarstys galimybę grąžinti prekes, kurias po pirmojo panaudojimo galima naudoti pakartotinai, kad būtų kuo labiau padidinta „rescEU“ išteklių pridėtinė vertė.

Įgyvendinant šią strategiją taip pat reikėtų atsižvelgti į konkrečias atsargų kaupimo ir tiekimo problemas, susijusias su produktais, kuriuos galima saugoti tik trumpą laiką, pavyzdžiui, mediciniais radioaktyviaisiais izotopais ir jų gamybai skirtomis žaliavomis.

Pagrindiniai veiksmai:

- Komisija **stiprins** „rescEU“ kaip ES lygmens reagavimo pajėgumų rezervą. Pasikonsultavus su valstybėmis narėmis ir remiantis spragų vertinimu, kuriame taip pat atsižvelgiama į galimybę sumažinti pažeidžiamumą optimizuojant išteklių naudojimą ir galimą pakeitimą (žr. 2 priedą), jis bus išplėstas, kad apimtų daugiau pajėgumų;
- Komisija **užtikrins** „rescEU“ **atsargų papildymą po panaudojimo**, laikydamasi proaktyvaus požiūrio į „rescEU“ pajėgumų plėtojimą;
- Komisija sieks konsoliduoti esamas **privačiojo sektoriaus pagalbos natūra nukreipimo priemones, kurios yra „rescEU“ dalis**, tiek pasirengimo, tiek reagavimo tikslais, papildant ES strategines atsargas.

4. TVIRTOS IR SĄVEIKIOS TRANSPORTO IR LOGISTIKOS INFRASTRUKTŪROS STIPRINIMAS

Būtiniausių prekių prieinamumo užtikrinimas krizės metu įvairiuose sektoriuose ir tarpvalstybiniu mastu priklauso nuo patikimos ir sąveikios transporto, logistikos ir atsargų kaupimo infrastruktūros. Tai pasakytina apie visą atsargų kaupimo ciklą – pradedant tiekimo grandinių valdymu ir baigiant naudojimu – ir apima visas šalis – valstybes nares, Komisiją, kariuomenę ir privatųjį sektorių. Logistikos grandinių sutrikimai gali turėti didelį poveikį reagavimui į krizes tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu.

ES turėtų aktyviau bendradarbiauti ir koordinuoti veiksmus, kad būtų sukurta **lengvai pritaikoma tarpvalstybinio judėjimo politika ir reguliavimo sistemos, taikomos krizės ir sutrikimų metu**. Tai apima tarpvalstybinio išteklių perkėlimo ir paskirstymo procedūrų supaprastinimą ir tikslinį transporto taisyklių lankstumo užtikrinimą ⁽¹⁸⁾. Šis požiūris turėtų būti svarstomas atsižvelgiant į vykdomą ir būsimą darbą, susijusį su kariniu mobilumu, nes sklindaus tarpvalstybinio karinės įrangos ir personalo vežimo visoje ES palengvinimas, ypač

⁽¹⁸⁾ Pavyzdžiui, COVID-19 krizės metu žaliųjų koridorių iniciatyva buvo siekiama užtikrinti, kad sienos kirtimas, įskaitant transporto darbuotojų patikrinimus ir patikras, truktų ne ilgiau kaip 15 minučių. Reaguodama į Rusijos vykdomą prekių į Ukrainą ir iš jos per Juodosios jūros uostus blokadą, Komisija pristatė Veiksmy planą dėl solidarumo koridorių, kuriuo Ukrainai padedama eksportuoti ir importuoti prekes alternatyviais logistikos maršrutais geležinkeliais, keliais ir vidaus vandenų keliais. Minėtų krizių metu Muitinės rizikos valdymo sistema (CRMS2), pagal kurią keičiamasi su muitinės rizika susijusia informacija, suteikė galimybę greičiau ir tiksliau įvertinti riziką, pasitelkiant automatizavimą ir dalijimąsi žvalgybos informacija. Tai leido muitinėms greitai nustatyti didelės rizikos siuntas ir kartu paspartinti ypatingos svarbos prekių muitinį įforminimą.

krizių ir sutrikimų metu, yra labai svarbus siekiant pagerinti ES pasirengimą, reagavimą ir patikimą atgrasymo poziciją.

Be to, ES turėtų užtikrinti, kad jos **atsargų kaupimo infrastruktūra** būtų atspari, saugi ir **prieinama**. Siekiant atitinkamai plėtoti transporto tinklą, labai svarbu **keistis informacija apie atsargų poreikius** ir, jei įmanoma, **laikymo vietas**. Atsargų kaupimas taip pat gali padėti užtikrinti, kad **būtų galima gauti prekių, reikalingų atspariems ypatingos svarbos transporto subjektams**, kad būtų užtikrintas verslo tęstinumas ir išlaikytos gyvybiškai svarbios transporto ir logistikos funkcijos.

Galiausiai, siekiant užtikrinti greitą personalo, įrangos ir atsargų judėjimą visoje ES krizių ir konfliktų metu, būtinos **sąveikios civilinio ir karinio transporto ir logistikos sistemos**. Investicijos į ypatingos svarbos transporto infrastruktūrą ir turtą turėtų padėti išnaudoti jų **dvejopo naudojimo potencialą**. Civilinių atsargų kaupimo vietų planavimas turėtų būti geriau suderintas su ES lygmeniu vykdomu darbu **karinio mobilumo** srityje, ypač su būsimu karinio mobilumo dokumentų rinkiniu. Atliekant bet kokią atsargų kaupimo rizikos vertinimą turėtų būti **nustatytos kliūtys strateginiuose transporto keliuose ir mazguose ir jų turėtų būti išvengta**.

Pagrindiniai veiksmai:

- Komisija palengvins **bendradarbiavimą tarp nacionalinių transporto kontaktinių punktų tinklo**, siekiančio gerinti veiksmų koordinavimą transporto sektoriuje, ir **ES atsargų kaupimo tinklo**;
- remdamasi esamais procesais, Komisija kartu su atitinkamomis agentūromis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais sieks skatinti **pasirengimą krizėms** pagal ES Transporto sektoriui skirtą nenumatytų atvejų planą ⁽¹⁹⁾;
- Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba (EIVT) kartu su valstybėmis narėmis, deramai atsižvelgdamos į atitinkamas saugumo problemas, sieks geriau suderinti **atsargų kaupimo vietas su ES kariniu mobilumu**. Jos taip pat skatins investicijas į transporto infrastruktūrą ir transporto priemones, turinčias dvejopo naudojimo potencialą.

5. CIVILINIO IR KARINIO BENDRADARBIAVIMO GERINIMAS

Daugeliu krizių atvejų, pavyzdžiui, ekstremalių meteorologinių reiškinių atveju, civilinėms valdžios institucijoms reikia karinės paramos. Kita vertus, visus pavojus apimantis požiūris į ES materialinį pasirengimą apima pasirengimą didelio masto krizėms ir konfliktams, kai civilinis ir karinis bendradarbiavimas yra būtinas. Veiksminga kova su visų formų išpuoliais, įskaitant hibridines grėsmes ir ginkluotą agresiją, ir jų padarinių valdymas labai priklauso nuo civilinių pajėgumų ir išteklių. Kariuomenė, siekdama užtikrinti ir palaikyti savo materialinį pasirengimą, logistinius pajėgumus ir atsparumą, remiasi platesnių visuomenės sistemų veikimu.

Pavyzdžiui, medicininių atsako priemonių strategijoje pabrėžiama, kad medicininės atsako priemonės, reikalingos civiliniam naudojimui ligoninėse arba kariniam naudojimui

⁽¹⁹⁾ Transporto sektoriui skirtas nenumatytų atvejų planas (COM(2022) 211 *final*).

priešakinėse linijose, dažnai yra tos pačios. **Stiprinant civilinį ir karinį bendradarbiavimą medicininių atsako priemonių srityje**, stiprinama visuomenės ir kariuomenės parengtis ekstremaliosioms situacijoms ir didinami gamybos ir naudojimo pajėgumai.

Dabartiniame Komisijos pasiūlyme dėl Europos gynybos pramonės programos (EGPP) pateikiami svarbūs pasiūlymai dėl karinių atsargų kaupimo veiklos ir nauji aspektai, susiję su **civiliniu ir kariniu bendradarbiavimu materialinio pasirengimo srityje**. Jame pabrėžiama, kad reikia sukurti ES gynybos pramonės tiekimo saugumo režimą, pagal kurį ES ir valstybės narės galėtų numatyti tiekimo krizių padarinius ir juos šalinti įvairiomis priemonėmis, pavyzdžiui, **pritaikydamos civilinius produktus ir kurdamos strategines atsargas**. Įsigaliojus EGPP būtų sukurtas pagrindas toliau stiprinti bendradarbiavimą karinių atsargų kaupimo srityje, pavyzdžiui, teikiant finansinę paramą su gynyba susijusiai valstybių narių atsargų kaupimo veiklai. Esama aiškių galimybių didinti **civilinių ir gynybos išteklių, dvejopo naudojimo prekių ir (arba) bendrų atsargų sąveikumą, pakeičiamumą ir papildomumą**, kai tai aktualu abiem sektoriams, įskaitant dvejopo naudojimo infrastruktūrą, skirtą kosminiams ryšiams, navigacijai ir stebėjimui.

Tuo pat metu yra galimybių **stiprinti civilinių ir karinių suinteresuotųjų subjektų**, įskaitant bendraminčius partnerius, ypač NATO, **bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą materialinio pasirengimo srityje**. Atitinkamos sritys, kuriose reikia stiprinti bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą, gali būti **išteklių ir atsargų saugumas, energetinis ir apsirūpinimo vandeniu saugumas, medicininės atsako priemonės ir strateginis išteklių valdymas**.

Pagrindiniai veiksmai:

- kartu su EIVT Komisija palengvins **diskusijas ES atsargų kaupimo tinkle, kad būtų keičiamasi geriausios praktikos pavyzdžiais civilinio ir karinio bendradarbiavimo srityje**, visų pirma siekiant išsiaiškinti, kaip kaupiant civilines atsargas būtų galima atsižvelgti į karinius reikalavimus ir poreikius;
- kartu su EIVT Komisija **išplės esamą tarnybų bendradarbiavimą su NATO**, visų pirma vykdydama struktūrinį dialogą dėl atsparumo, kad būtų sprendžiami materialinio pasirengimo ir atsargų kaupimo klausimai.

6. VIEŠOJO IR PRIVAČIOJO SEKTORIŲ BENDRADARBIAVIMO SKATINIMAS

Kasdien įmonės įsigyja, gamina, kaupia ir platina būtiniausias prekes ir valdo ypatingos svarbos infrastruktūrą. Tačiau jos vis dažniau susiduria su rizika ir grėsmėmis, galinčiomis paveikti jų tiekimo grandines ir įprastą veiklą. Krizių atvejais šie sutrikimai gali kelti didelį pavojų visuomenei. Be to, privatusis sektorius turi daug ekspertinių žinių, susijusių su materialiniu pasirengimu, kaip pripažįstama Europos ekonominio saugumo strategijoje. Norint padidinti efektyvumą, labai svarbu, kad verslas dalyvautų visuose atsargų kaupimo etapuose – numatymo, tiekimo grandinių valdymo, gamybos pajėgumų valdymo, pirkimo, atsargų valdymo ir panaudojimo etapuose. ES lygmeniu jau esama įvairių sistemų, palengvinančių

viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą šioje srityje⁽²⁰⁾, **tačiau visapusiškesnis tarpsektorinis ir ES masto požiūris** padės koordinuoti ir papildyti šias esamas iniciatyvas.

Viešojo ir privačiojo sektorių pasirengimo darbo grupė, kuri turi būti įsteigta pagal ES pasirengimo krizėms strategiją, veiksmingai užmegs ryšius su atitinkamais įmonių atstovais, kad būtų sukurtas lankstesnis pasirengimas, būtų galima pašalinti arba numatyti tiekimo grandinės kliūtis ar grėsmes ir prireikus remti atsargų kaupimą ir gamybą ekstremaliųjų situacijų atveju. Viešojo ir privačiojo sektorių pasirengimo darbo grupė turėtų tinkamai prisidėti prie ES atsargų kaupimo tinklo.

Bendradarbiavimas viešojo ir privačiojo sektorių pasirengimo darbo grupėje gali palengvinti **pagrindinių Europos bendrovių, dalyvaujančių materialinio pasirengimo srityje, sąrašo sudarymą** remiantis aiškiais kriterijais. Bendradarbiaujant taip pat turėtų būti skatinama keistis geriausia praktika, kad būtų remiamos **valstybių narių ir įmonių pastangos tapti atsparesnėmis** vidaus ir išorės sukrėtimams atsargų kaupimo susitarimams, laikantis konkurencijos ir bendrosios rinkos taisyklių ir principų, taip pat galimų būsimų minimalių pasirengimo reikalavimų, kaip numatyta ES pasirengimo krizėms strategijoje.

Be to, ES turėtų sudaryti palankesnes sąlygas ES, valstybėms narėms ir pramonei bendradarbiauti **rengiant keitimosi informacija** apie ypatingos svarbos tiekimo grandines ir atsargų kaupimą **priemonės**, remiantis esamomis sektorių sistemomis ir visapusiškai laikantis ES konkurencijos teisės.

Be to, siekiant **užtikrinti verslo tęstinumą krizių metu**, reikia sukurti ES modelį, pagal kurį vyktų proaktyvus viešojo ir privačiojo sektorių dialogas. Būtų naudinga parengti procedūras, pagal kurias būtų aprūpinama būtiniausiomis prekėmis ekstremaliųjų situacijų atvejais, vykdomos bendros atsargų kaupimo operacijos ir su krizėmis susijusi partnerystė su logistikos įmonėmis. Skatinant **naujoviško atsargų**, įskaitant virtualias atsargas, **valdymo plėtrą** turėtų būti pasitelkiama privačiojo sektoriaus patirtis.

Valstybės narės sėkmingai įgyvendino **privačiojo sektoriaus bendradarbiavimo** strateginių atsargų kaupimo srityje **skatinimo modelius**, kuriais siekiama **kompensuoti su atsargų kaupimu susijusias papildomas išlaidas**, pavyzdžiui, mokesčių lengvatas ir garantijų sistemas. Šiuos modelius reikėtų toliau nagrinėti kartu su privačiuoju sektoriumi ir jais dalytis su valstybėmis narėmis.

Pagrindiniai veiksmai:

- **ES atsargų kaupimo tinklas apibrėš ir nustatys geriausią praktiką, naujus sprendimus ir paskatas**, kad įmonėms būtų patrauklu prisidėti prie didesnio atsparumo ir būtiniausių prekių tiekimo. Tai bus susieta su svarstymais dėl strateginio savarankiškumo;

⁽²⁰⁾ Europos pasirengimo apsirūpinimo maistu krizėms ir reagavimo į jas mechanizmas (EFSCM), TIS 2 ir Ypatingos svarbos subjektų atsparumo direktyvos (atitinkamai Nr. 2022/2555 ir Direktyva (ES) 2022/2557), Ypatingos svarbos žaliavų aktas, Miesto nuotekų valymo direktyva, Ypatingos svarbos vaistų aktas, Europos hidrologinio atsparumo strategija ir Medicininių atsako priemonių strategija. Kai kuriose srityse privalomi informacijos prašymai ekstremaliosios situacijos atveju gali būti siunčiami privatiems operatoriams (pvz., remiantis Lustų aktu, EGPP, IMERA, Reglamentu dėl ekstremaliojoje situacijoje taikomų medicininių atsako priemonių).

- **pagal specialią viešojo ir privačiojo sektorių pasirengimo darbo grupės**, kurią numatyta sukurti pagal ES pasirengimo krizėms strategiją, **darbo kryptį** bus aptarti kriterijai, taikytini nustatant pagrindines Europos įmones, gaminančias būtiniausias prekes, ir sudarytos palankesnės sąlygos dalytis geriausia praktika, kaip užtikrinti būtiniausių prekių saugumą krizių metu, įskaitant tiekimo grandinės saugumą, efektyvų išteklių naudojimą ir žiedžiškumą, sąveikumą, novatoriškus atsargų kaupimo modelius, atsargų kaupimo valdymą, atsargų rotacijos užtikrinimą ir atsargų naudojimą.

7. BENDRADARBIAVIMO IŠORĖS VEIKSMŲ IR TARPTAUTINĖS PARTNERYSTĖS SRITYSE SKATINIMAS

Šiuolaikiniame tarpusavio ryšiais siejamame pasaulyje galimybė gauti būtiniausių prekių krizių metu priklauso nuo pasaulinių tiekimo grandinių. ES ir jos kaimyninių šalių saugumas ir atsparumas yra glaudžiai tarpusavyje susiję ir yra stabilumo veiksnys. Skatindama tarptautinę partnerystę, keisdamosi gerosios praktikos pavyzdžiais ir naudodamosi išorės politikos priemonėmis, ES gali pagerinti savo materialinį pasirengimą.

ES turėtų toliau stiprinti **bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis materialinio pasirengimo srityje**, remdamasi esamu bendradarbiavimu, pavyzdžiui, su SCSM dalyvaujančiomis valstybėmis⁽²¹⁾ arba su šalimis partnerėmis, dalyvaujančiomis Europos bendrijos skubaus keitimosi radiologine informacija sistemoje (ECURIE), skirtoje naudoti kilus radiologiniam pavojui⁽²²⁾. Būsimu naujuoju Viduržemio jūros regiono paktu bus suteikta daugiau galimybių bendradarbiauti su Viduržemio jūros baseino ir Artimųjų Rytų šalimis, o neseniai pradėta įgyvendinti ES Juodosios jūros regiono strategija⁽²³⁾ bus padidintas Europos pasirengimas gerinant transporto, energetikos ir skaitmenines jungtis. Finansavimas pagal tokias priemones kaip kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė „Globali Europa“ (KVTBP „Globali Europa“) arba Pasirengimo narystei paramos priemonė (PNPP III) yra labai svarbus siekiant užtikrinti tarpusavio atsparumą. Be to, ES turėtų konkrečiai pasimokyti iš Ukrainos patirties užtikrinant būtiniausių prekių tiekimą ginkluoto konflikto metu. Be to, atsižvelgdama į Ukrainos patirtį, ES turėtų sistemingiau įtraukti Ukrainą į pastangas kaupti atsargas, įskaitant Europos tiekimo grandines.

Siekdama sumažinti tiekimo grandinės pažeidžiamumą ir sustiprinti savo strateginį savarankiškumą, ES turėtų stiprinti esamus strateginius tarptautinius dvišalius susitarimus ir aljansus ir, kai tinkama, toliau plėtoti arba užmegzti pritaikytus, abipusiškai naudingus **partnerystės ryšius su ES nepriklausančiomis šalimis** tokiuose sektoriuose kaip energetika, sveikata, vanduo, gynyba ir žaliavos, kartu prisidedama prie darnaus vystymosi. Prireikus reikėtų pasinaudoti abipusiškai naudingais partnerystės ryšiais pagal **strategiją „Global**

⁽²¹⁾ Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Islandija, Juodkalnija, Moldova, Norvegija, Serbija, Šiaurės Makedonija, Turkija ir Ukraina.

⁽²²⁾ 1987 m. gruodžio 14 d. Tarybos sprendimas dėl Bendrijoje nustatomos skubaus pasikeitimo informacija radiacinės avarijos atveju tvarkos ir Rekomendacija 2000/473/ Euratomas. Šalys yra visos ES valstybės narės, taip pat Juodkalnija, Norvegija, Serbija, Šiaurės Makedonija ir Šveicarija.

⁽²³⁾ JOIN(2025) 135 *final* – Europos Sąjungos strateginis požiūris į Juodosios jūros regioną.

Gateway“. Be to, reikėtų naudotis tokiomis priemonėmis kaip laisvosios prekybos susitarimai, švarios prekybos ir investicijų partnerystė, strateginė partnerystė žaliavų srityje arba ateityje – strateginė partnerystė ypatingos svarbos vaistų srityje ir skaitmeninė partnerystė.

ES turėtų toliau stiprinti **bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis ir daugiašaliuose forumuose**. Pavyzdžiui, verta paminėti ES dalyvavimą Tarptautinės energetikos agentūros (TEA) veikloje, ypač Apsirūpinimo naudingosiomis iškasenomis programoje, ir ES partnerystę su Japonijos metalų ir energetinio saugumo organizacija (JOGMEC) stebint ypatingos svarbos žaliavas, taip pat dalyvavimą Vakcinacijos aljanso GAVI veikloje sveikatos apsaugos srityje, siekiant kaupti vakcinų atsargas pasaulyje.

ES taip pat turėtų pasitelkti **išorės ekonomikos ir bendradarbiavimo politiką**, kad paremtų atitinkamą **transporto, logistikos ir skaitmeninę infrastruktūrą**. Atvira ir saugi prieiga prie pasaulinių bendrų pasaulinių išteklių ir strateginių sričių, pavyzdžiui, jūrų tiekimo maršrutų ir povandeninių kabelių, taip pat gyvybiškai svarbi tiekimo saugumui užtikrinti. MEDUSA jūrinio kabelio projektu, kurį remia Europos Komisija ir „EIB Global“, bus užtikrintas didelės spartos ryšys tarp Viduržemio jūros šiaurinių ir pietinių pakrančių ir bus išplėstas į Vakarų Afriką. Be to, Transkaspijos transporto koridorius ir 12 strategijos „Global Gateway“ prioritetinių koridorių Afrikoje yra puikūs pavyzdžiai, rodantys, kad ES daug dėmesio skiria alternatyvių ir tvarių transporto maršrutų kūrimui. Siūlomas Indijos, Artimųjų Rytų ir Europos ekonominis koridorius (IMEC) galės sustiprinti susisiekimą tarp žemynų.

Kurdama atsargų kaupimo strategijas, ES turėtų užtikrinti, kad tokios priemonės nepakenktų pasauliniam apsirūpinimo maistu saugumui. Atsižvelgdama į tai, ES toliau dalyvaus tarptautinėse bendradarbiavimo sistemose, pavyzdžiui, G20 žemės ūkio rinkų informacinės sistemos (AMIS) iniciatyvoje, kuria skatinamas pasaulinių žemės ūkio maisto produktų rinkų skaidrumas ir koordinavimas.

Galiausiai ES turėtų didinti ES vidaus ir išorės atsargų kaupimo pastangų, **humanitarinės pagalbos ir tarptautinės partnerystės** sinergiją. Dabartiniai svarstymai apie strategines tiekimo grandines galėtų labai padidinti veiksmingumą, atsižvelgiant į dabartinės didelės finansavimo spragas humanitariniame sektoriuje, ir galėtų būti pavyzdys, kaip siekiama didesnio veiksmingumo ES. **Europos humanitarinio reagavimo pajėgumai „ReliefEU“** mažina atotrūkį tarp neatidėliotinių poreikių krizės ištiktose vietovėse ir Europos partnerių turimų išteklių. Tai padeda sukurti lanksčią ir greitai reaguojančią sistemą, kuri skubiai prisitaiko tiek prie nelaimių, tiek prie nuolatinių humanitarinių iššūkių, užtikrinant, kad ištekliai būtų veiksmingai ir efektyviai skiriami ten, kur jų labiausiai reikia.

Pagrindiniai veiksmai:

- Europos Sąjunga ir ES valstybės narės turėtų **stiprinti bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis, bendramintėmis šalimis partnerėmis ir tarptautinėmis organizacijomis** dėl pasirengimo krizėms, pavyzdžiui, ekstremaliųjų sveikatos situacijų srityje;
- Komisija kartu su valstybėmis narėmis sieks glaudžiau koordinuoti **atsargų kaupimą, nagrinėti galimybes vykdyti bendrus viešuosius pirkimus ir bendrą sandėliavimą** visame pasaulyje, bendradarbiaudama ir koordinuodama veiksmus su regioninėmis reagavimo į nelaimės institucijomis, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos greitai ir optimaliai siųsti humanitarinės pagalbos priemones;
- Komisija pagerins **ES vidaus ir išorės atsargų kaupimo pastangų sinergiją**.

8. IŠVADOS IR TOLESNI VEIKSMAI

Materialinio pasirengimo ir ES strateginių atsargų stiprinimas yra labai svarbus komponentas siekiant pagerinti Europos visuomenės pasirengimą didėjant krizių rizikai ir grėsmėms. ES atsargų kaupimo strategija yra pirmas žingsnis siekiant laikytis visapusiško ir koordinuoto požiūrio, prireikus remiant valstybes nares bendrais ES lygmens veiksmais.

Materialiniam pasirengimui reikia investicijų. Šias išlaidas atsveria didesnis atsparumas, mažesni sutrikimai, mažesnės ekonomikos gaivinimo išlaidos, padidėjęs ilgalaikis konkurencingumas ir, tikėtina, mažesnis prarastos gyvybės atvejų skaičius ir mažesnės pragyvenimo išlaidos. Parengties ir pritaikytojo saugumo principas, kuris yra vienas pagrindinių ES pasirengimo krizėms strategijos veiksmų, atliks svarbų vaidmenį užtikrinant tvarią, ilgalaikę finansinę paramą geresniam materialiniam pasirengimui ir strateginių rezervų išlaikymui. Pasiūlymuose dėl kitos daugiametės finansinės programos Komisija apsvaistys ES materialinio pasirengimo ir ES strateginių atsargų išlaikymo svarbą.

Ateityje Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, EIVT, Europos Parlamentu ir suinteresuotaisiais subjektais, kad aptartų ir įgyvendintų šioje strategijoje nustatytus pradinis veiksmus. ES atsargų kaupimo tinklo ir pasirengimo darbo grupės veiklos sritys sudarys sąlygas nuodugniau analizuoti spragas ir poreikius, vadovauti įgyvendinant priemones ir nustatyti tolesnius poreikius imtis veiksmų. Kartu ES atsargų kaupimo strategija papildys sektorių pasirengimo iniciatyvas. 2026 m. Komisija įvertins, kaip įgyvendinama ši strategija.

Nuolatinis mokymasis, dalijimasis gerąja praktika ir inovacijos skatins patikimą visos ES materialinio pasirengimo ir atsargų kaupimo politiką.

Stiprindama savo materialinį pasirengimą, ES gali užtikrinti būtiniausių prekių prieinamumą bei galimybes jų gauti ir taip apsaugoti nenutrūkstamą tiekimo grandinių ir gyvybiškai svarbių visuomenės funkcijų veikimą bei didinti Europos piliečių gerovę ir saugumą.